

Museu d'Història
de Catalunya

Plaça de Pau Vila, 3
08003 Barcelona
Tel. 93 225 47 00
Fax 93 225 47 58
NIF Q-0801033-B

EXPOSICIÓ
RETALLABLES
DE LA GUERRA CIVIL (1936-1939)

CRÈDITS I INFORMACIÓ DE LES FOTOGRAFIES

1. Episodios de la guerra por la Libertad Barcelona (Atarazanas)

Autor: Desconegut

Retallable republicà
Litografia sobre cartolina
I. G. Offset.
Barcelona, 1936
25x34cm.

Aquest retallable és el primer d'una sèrie de quatre, tots ells editats per I. G. Offset. La sublevació de les casernes barcelonines l'any 1936 va ser immediatament controlada per les diverses forces lleials a la Generalitat de Catalunya i a la República. Aquest retallable representa el que va passar en les casernes de les Drassanes, prop del port de Barcelona. Durant dos dies una multitud de civils armats amb escopetes i alguna peça d'artilleria va assetjar els militars sublevats. La gran majoria eren membres de la CNT (Confederació Nacional del Treball), la seva bandera apareix al retallable sobre la barricada construïda amb llambordes davant de l'estàtua de Colom, testimoni mut d'aquells incidents, al final de les Rambles. Els milicians apunten sobre la caserna que es va rendir el 21 de juliol del 1936.

2. Milicias del Pueblo. Columna Durruti

Autor: Atribuit a Salvador Mestres

Retallable republicà
Litografia sobre cartolina
Editorial El Gato Negro.
Barcelona, 1936
25x35cm.

Es tracta d'una làmina interessant i reveladora d'una sèrie de 14 retallables del mateix editor.

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

Museu d'Història
de Catalunya

Plaça de Pau Vila, 3
08003 Barcelona
Tel. 93 225 47 00
Fax 93 225 47 58
NIF Q-0801033-B

EXPOSICIÓ
RETALLABLES
DE LA GUERRA CIVIL (1936-1939)

La làmina *Milicias del Pueblo. Columna Durruti* es relaciona amb la data del 24 de juny de 1936, en què l'anomenada columna Durruti va sortir de Barcelona, on havia fracassat la sublevació militar, la primera d'una sèrie de columnes de milicians composta per voluntaris armats. Formada per militars majoritàriament anarquistes de la CNT (Central Nacional de Trabajadores) i la FAI (Federación Anarquista Ibérica).

Com a cap visible hi anava Buenaventura Durruti, representat a l'esquerra del retallable amb prismàtics. Aquest important dirigent de l'anarquisme a Catalunya, esdevé ràpidament un mite popular després de la seva prematura i estranya mort en el front madrileny de la ciutat universitària el novembre de 1936.

3. Ejército Español. Tanques y Fuerzas regulares atacando.

Autor: A. Uriarte.

Retallable nacional
Litografia sobre paper
Ediciones Uriarte.
Saragossa 1937-1938
27x35cm

El 19 de juliol va desembarcar a Cadis el primer contingent de 200 soldats de l'exèrcit d'Àfrica. Aquests homes, sublevats a Melilla dos dies abans, pertanyien a "La Fuerzas Regulares de Marruecos". Aquestes unitats estaven compostes per tropes marroquines, incorporades a l'exèrcit de terra espanyol i comandades per oficials espanyols. La sagnant reputació dels "Regulares", coneguts popularment com "els moros", els acompanyava a mesura que avançaven des del sud; primer cap a Badajoz i després cap a Madrid inspirant en tot moment terror a les tropes i civils de la zona republicana.

Aquest retallable representa segons el seu dibuixant, A. Uriarte, com podia ser un atac de les "Fuerzas Regulares". Tenien un aspecte impressionant i alhora terrorífic, especialment pel que fa als soldats que eren negres. La seva vestimenta també impressionava amb l'uniforme color cigró, polaines grises i tota la parafernàlia de corretges. Tal i com es representa a la làmina, sovint anaven ajupits, disparant contra els republicans i carregant contra ells amb la temible baioneta calada. En l'operació hi intervenen quatre tancs Renal FT-17, també representats al retallable. Completa el grup un oficial espanyol, la figura de dalt a la dreta, que amb la pistola i el bastó de comandament en mà dirigeix l'operació en actitud marcial.

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació

**Museu d'Història
de Catalunya**

Plaça de Pau Vila, 3
08003 Barcelona
Tel. 93 225 47 00
Fax 93 225 47 58
NIF Q-0801033-B

EXPOSICIÓ
RETALLABLES
DE LA GUERRA CIVIL (1936-1939)

4. Caballería. Ejército español

Autor: Desconegut

Retallable nacional

Litografia sobre cartró

Heraclio Fournier. Edición Nacional.

Soldats retallables impresos per ambdues bandes (recto-verso).

Vitòria, 1939

52x32,5cm

Des d'un punt de vista del col·leccionisme aquesta làmina és una de les més difícils de trobar. Pertany a una sèrie d'uns 8 retallables dels quals només en coneixem dos de sencers. La cartolina emprada és la mateixa que va utilitzar la casa Fournier per a fer els naips o cartes.

5. Alas Rojas. Milícias del Pueblo

Hergido (El diablo rojo) i Sandino

Autor: Desconegut

Retallable republicà

Litografia sobre cartolina

Editorial El Gato Negro.

Barcelona 1936

25,5x37cm.

L'editorial El Gato Negro, que després va esdevenir la coneguda Editorial Bruguera, treu al mercat, entre d'altres, aquest curiós retallable com a mitjà propagandístic en honor a les "Alas Rojas" i als seus personatges: General Felipe Díaz Sandino i Jesús García Herguido, "El diablo rojo".

El retallable representa les tasques de la posada a punt d'una esquadrilla. El primer avió que hi figura a la part superior esquerra és un "Breguet Br.XIX A2"; avió de bombardeig i de reconeixement dels republicans al començament de la guerra. El segon avió, del centre esquerra, de color vermell, és figurat, mentre que el del centre dreta podria tractar-se d'un "Nieuport-Delage NID 52". Tots dos formaven part de l'Estat Major dels republicans, ara agrupats per l'ocasió, a "La Escuadrilla Alas Rojas". Finalment, l'avió de sota podria ser el "Breguet Br.XIX A2" abans descrit.

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

**Museu d'Història
de Catalunya**

Plaça de Pau Vila, 3
08003 Barcelona
Tel. 93 225 47 00
Fax 93 225 47 58
NIF Q-0801033-B

**EXPOSICIÓ
RETALLABLES**
DE LA GUERRA CIVIL (1936-1939)

Jesús Garcia Erguido y no Hergido, “El Diable Roig” tal i com l’anomenaven els seus camarades soldats d’aviació i milicians, va ser un heroi en el seu moment arran de la seva actuació els primers dies de lluita al front d’Aragó per alliberar el poble dels feixistes. Era un amant del poble, ple de vida i que pilotava com ningú. El 20 de juliol de 1936, a Barcelona, a bord d’un “Breguet”, va realitzar un magistral bombardeig contra les casernes de Sant Andreu de la capital catalana, produint algunes baixes i la rendició dels facciosos que allí es parapetaven. En aquest retallable podem apreciar la seva figura, tal com era en la realitat.

Felipe Díaz Sandino, comandant i posteriorment tinent coronel, fou cap el 1932 de l’Aeròdrom militar de Barcelona, seu de la “III Escuadra Aérea de la República”. Com a militar republicà fou un personatge clau en avortar en un primer moment l’aixecament militar de Barcelona el 19 de juliol de 1936.

Per acabar amb la radiografia d’aquest retallable cal indicar que el concepte “Milicias del Pueblo” no s’ajustava exactament a la realitat ja que de fet es tractava de professionals i civils amb titulació i voluntaris que volien ser pilots d’aviació.

6. Columna “Los Aguiluchos”. Milicias del Pueblo

García Oliver

Autor: Desconegut

**Retallable republicà
Litografia sobre cartolina
Editorial El Gato Negro.
Barcelona 1936
25,5x35cm.**

Aquest retallable pretén retre homenatge a un personatge prou famós a la República, García Oliver que va ser un dels dirigents de la Columna “Los Aguiluchos”, enviada al front d’Aragó el 28 d’agost de 1936. La Columna “Los Aguiluchos” de la FAI va ser la última de les grans columnes anarcosindicalistes catalanes. Cal destacar que la figura central d’aquesta làmina és una dona amb uniforme de miliciana.

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

Museu d'Història
de Catalunya

Plaça de Pau Vila, 3
08003 Barcelona
Tel. 93 225 47 00
Fax 93 225 47 58
NIF Q-0801033-B

EXPOSICIÓ **RETALLABLES**

DE LA GUERRA CIVIL (1936-1939)

7. Ejército Español. Aviones de caza y bombardeo [Savoia-Machetti SV-79].(Aviadores)

Autor: A. Uriarte

Retallable nacional
Litografia sobre paper
Ediciones Uriarte.
Saragossa 1937-1938
27x35cm

8. El Ropero de Rosita

Autor: J. Galvéz

Retallable nacional
Litografia sobre cartolina
Construcciones Costales.
Granada, 1937
23x31,6cm

Mentre els nens jugaven a la guerra amb retallables de soldats, per les nenes els retallables eren de nines amb els seus vestits. Aquestes figures femenines apareixen militaritzades amb els valors dels sublevats.

9. Caballería republicana

Autor: Desconegut

Retallable republicà
Litografia sobre cartolina
Pulgarcito. Juguetes recortables
Barcelona, 1937
25x35cm.

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

**Museu d'Història
de Catalunya**

Plaça de Pau Vila, 3
08003 Barcelona
Tel. 93 225 47 00
Fax 93 225 47 58
NIF Q-0801033-B

EXPOSICIÓ
RETALLABLES
DE LA GUERRA CIVIL (1936-1939)

10. *La Armada Fiel*

Autor: Desconegut

**Retallable republicà
Litografia sobre cartolina
Editorial El Gato Negro
Barcelona, 1937
25x35cm.**

Més informació:

Web del Museu d'Història de Catalunya: www.mhcat.cat.

Premsa i comunicació del MHC: Jordi Miras Llopart.

Tel. 93 225 47 00.

Mail: mhc.premsa@gencat.cat

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**